

SLOVENSKA.

Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Zbral dr. Franc Kos, c. kr. profesor. Prva knjiga. (L. 501—800.) V Ljubljani, 1903. Založila in izdala „Leonova družba“ v Ljubljani. Tiskala „Katol. tiskarna“. Velika 8°. Str. LXXX+416. — Izšla je prva knjiga velikega dela, katero zasluži največjo pozornost. G. profesor dr. Fr. Kos nam podaja začetek ogromne zbirke, v kateri je kritično zbral gradivo, ki naj služi slovenskim zgodovinarjem.

Ne pišemo danes nikake ocene o tej knjigi. To naj store naši strokovnjaki v zgodovino-pisju! Saj ta knjiga je plod dolgoletnega neumornega dela, katero more ceniti samo zgodovinar, ki je sam izkusil težave izvirnega preiskovanja. To so naša „Monumenta Sloveniae“!

V drugih narodih izdajejo take knjige znanstvene akademije z velikimi državnimi podporami. Pisatelj pa odlikujejo s častnimi naslovi, z bogatimi nagradami in zvanečimi odlikovanji. Ta zbirka zasluži, da jo postavimo v prvo vrsto velikih znanstvenih del. G. pisatelj je z neumorno pridnostjo in minuciozno natančnostjo zbral vse zgodovinske vire, ki se bavijo s Slovenci. Z velikimi denarnimi žrtvami si je nabavljal sam dragocene knjige in izpisal vse, kar je mogel najti o naši zgodovini. Delo celega svojega življenja nam zdaj podaja. In ne le, da podarja slovenskemu narodu in učenemu svetu plod svoje nepopisne delavnosti — še sam je gmotno prispeval „Leonovi družbi“, da izda to velikansko delo! To je pač vrhunec požrtvovalnosti in domoljubja!

V tej prvi knjigi so zgodovinski viri od leta 501. do 800. Celo delo bo obsegalo deset takih knjig. Častna dolžnost slovenskega naroda je pomagati, da izide celo delo. G. pisatelj ima svojo ogromno zbirko že gotovo v rokopisu. Treba torej le še gmotnih sredstev, da izide na svetlo vse „Gradivo“ v čast slovenskemu narodu!

Spomini na Prešerna. Napisala Ernestina Jelovšek (Prešernova hči). V Ljubljani, 1903. Založil L. Schwentner. St. 147. — Prešeren nima sreče s svojimi častivci. Vajeni smo že, da vsak, kateri danes napiše o njem kaj novega, privleče na dan stvari, ki niso v čast velikemu pesniku. A knjiga, ki jo je izdala ravnokar njegova hči, mora razdreti zadnje iluzije Prešernovih oboževalcev. Ne le njega, ampak tudi družbo, v kateri je živel, nam opisuje Ernestina Jelovšek v tako slabi luči, da izgubi ta doba slovenske književnosti mnogo onega idealističnega sijaja, v katerem smo jo doslej tako radi slikali.

Tvarina te knjige je dvojna: „Spomini“, ki naštevajo dejstva, in refleksije o teh dejstvih. Zadnje so za nas brez veljave in so tudi tako pristranske, nelogične in zmedene, da bi jih najrajši prezrli, ako ne bi kazali značaja naše priče, od katerega je odvisna njena verodostojnost. Kajti gleda se vsaka stvar skozi subjektivna stekla, in mi moramo preiskati, ali ni to steklo omoteno, preden sodimo o objektivnosti in o lastnostih predmetov, katere nam kaže.

Ernestina Jelovšek je hči Prešerna in Ane Jelovšek. Štirinajst let stara je šla na Dunaj; o njenem dunajskem življenju izvemo le, da je bilo revno, in kolikor moremo sklepati iz njenih verskih in нравnih nazorov, katere nam razodeva v tej knjigi. Kajti napisala je te „Spomine“ na Dunaju v nemškem jeziku l. 1875. in 1876. (pr. str. II. in 147.) za dr. Razlaga (str. 2. trdi, da je zopet „začela pisati „Spomine“ l. 1881.“). Iz nemščine je prevedel njen spis na slovenski jezik Janko Kessler. A zadnja redakcija je Aškerčeva, kar treba dobro pomeniti. Kajti pisateljica pravi, da je napisala svoje „Spomine“ „kar tako, kakor so mi prihajali pod roko“ (IX.), da „jih ne bi bila mogla izdati brez moške pomoči“ (IX) in da je imel g. Aškerc „ne baš lahko delo“ (tam). On je knjigo „priredil za tisk.“

Pisateljica pravi: „Svoje nazore o politikarju dr. Bleiweissem sem napisala pod vplivom tedanje mladoslovenske svobodomiselne struje“